

focus@ongewervelden.9

september 2009

9de focus@ongewervelden 2009

In deze focus@ongewervelden besteden we extra aandacht aan de Zwarte weduwe. Zal zij zich inburgeren in ons land? De wereldhandel komt zeer goed van pas voor deze diertjes om ongekende gebieden te veroveren.

Volgende thema's komen aan bod:

- risico op inburgering Zwarte weduwe in België
- cursussen september/oktober 2009
- de activiteitenkalender
- varia

Risico op inburgering Zwarte weduwe in België

Belgische Arachnologische Vereniging trekt aan alarmbel.

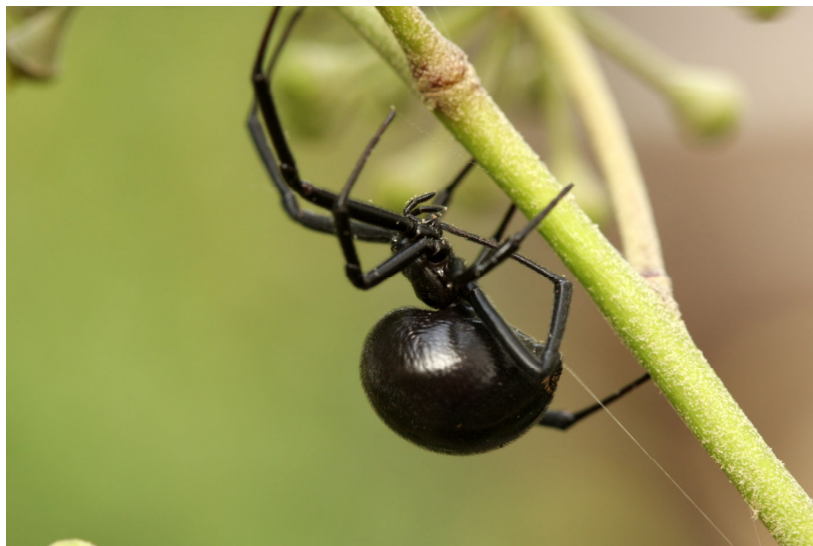

Foto: Gilbert Loos

Voorgeschiedenis

Reeds enkele decennia wordt af en toe een exemplaar van een Zwarte weduwe (*Latrodectus spp.*) in ons land ingevoerd. Het eerste goed gedocumenteerde geval dateert van 1967. In de jaren 1986-1988 werden enkele exemplaren ingevoerd via de haven van Gent (olietransporten vanuit Louisiana, VS) en in 1999 was er het beruchte geval van een aantal Australische Zwarte weduwen of "Redbacks" (*Latrodectus hasselti*), dat uit een container vanuit Australië was ontsnapt op een bedrijventerrein in het

Limburgse Bree. Een vette kluit voor de binnenlandse (Nederlandse) pers. Uitgebreide voorzorgsmaatregelen werden getroffen: een Australische professor werd overgevlogen om de artsen uit de streek van Bree te vertellen wat ze moesten doen in geval van een gifbeet, antigif werd ingevoerd vanuit Australië en de bevolking werd gevraagd verdachte spinnen te melden (wat uiteraard leidde tot vele foutieve meldingen).

De Belgische Arachnologische Vereniging ARABEL, volgde dit geval op en er werden enkele maanden na de invoer op het bedrijventerrein nog een volwassen en een jong exemplaar aangetroffen. Vooral het jonge exemplaar baarde zorgen aangezien het erop wees dat een nieuwe generatie er minstens al enige tijd overleefde.

Een latere excursie naar het bedrijventerrein leverde niets op. Sindsdien zijn er af en toe meldingen van gespotte Red backs in de streek, maar geen enkele werd door een erkend arachnoloog bevestigd.

Huidige toestand

Recent kwamen enkele meldingen van Amerikaanse Zwarte weduwen binnen bij de Antwerpse Zoo. Die contacteert in zo'n geval automatisch de mensen van ARABEL. Bij het opvolgen van die recente meldingen kwam aan het licht dat een trafiek van old timer-auto's waarschijnlijk grote hoeveelheden van deze spinnen in ons land binnenbrengt. Concreet gaat het om wagens die reeds gedurende vele jaren her en der in de Verenigde Staten staan opgeslagen en dan naar een centrale overslagplaats in Californië worden gebracht om van daaruit in containers verscheept te worden naar ondermeer Antwerpen.

Bij een recente interventie werden 9 volwassen vrouwelijke exemplaren van de Amerikaanse zwarte weduwe en 9 eicocons (elk goed voor zeker meer dan 100 eitjes) gevonden, en dit op slechts twee wagens! Werknemers uit de sector vertellen -liefst anoniem- dat dit slechts het "topje van de ijsberg" is en dat men de vondst van Zwarte weduwen in een bedrijf veelal "intern" houdt omwille van mogelijke "imago problemen".

Kans op inburgering

Er zijn meerdere elementen die van een inburgering van *Latrodectus* een mogelijkheid maken:

- Soorten als de Amerikaanse (*Latrodectus mactans*) of Australische zwarte weduwe (*Latrodectus hasselti*) hebben in de landen van herkomst een synantropische levenswijze (=leven in de menselijke omgeving). Door zich ook bij ons te vestigen in en aan gebouwen ontsnappen deze dieren grotendeels aan de winterkou. Het is bekend dat synantropische spinnen meer kans op inburgering maken.
- Ook herhaalde invoer vergroot de kans op inburgering. Uit het onderzoek van ARABEL blijkt dat ook bevruchte eicocons en vruchtbare vrouwtjes ons land binnenkomen.
- Daarnaast is bekend dat *Latrodectus*-soorten zeer taaie diertjes zijn die zowel koude als warme temperaturen, langdurige voedselontbering en zelfs chemische behandelingen kunnen overleven.
- Verder zijn er nog elementen zoals de grootte van de spinnen, het ontbreken van natuurlijke vijanden in het land van invoer, enz. die in het voordeel spelen van *Latrodectus* wanneer ze "in concurrentie" gaat met de inheemse spinnenfauna.
- In Nederland, maar zelfs ook Noorwegen is dezelfde bezorgdheid reeds geventileerd en is men ervan overtuigd geraakt dat een inburgering van *Latrodectus* daar vroeg of laat zal plaatsvinden.

Risico's

Er zijn meerdere risico's verbonden aan een inburgering en ruimere verspreiding van *Latrodectus*-soorten in onze streken:

- De genoemde levenswijze in menselijke omgevingen verhoogt statistisch het risico op ongevallen met deze spinnen. Zwarte weduwen zijn in wezen niet agressief naar mensen toe en voorkomende gevallen van beten zijn steeds het gevolg van situaties waarin de spin geklemd raakt tussen bvb. kledij en de menselijke huid. De gevolgen van een *Latrodectus*-beet met gifinjectie zijn echter ernstig tot dodelijk. Vooral jonge kinderen, ouderen en mensen met hartziekten lopen een verhoogd risico op overlijden. Ook voor gezonde volwassenen zijn de gevolgen van een Zwarte weduwenbeet extreem pijnlijk en belastend voor het lichaam. Het gif van *Latrodectus* (a-latrotoxine) is immers een zeer krachtige neurotoxine met uitgesproken krachtige systemische effecten.

Antigif kan nog succesvol worden toegediend tot 4 dagen na de beet. Het moeizaam stellen van de juiste diagnose door artsen die niet bekend zijn met de set van symptomen, in combinatie met het niet-voorhanden zijn van antigif verhogen de kans op een slechte afloop.

- Bovendien vormt een inburgering van genoemde spinnen een mogelijke bedreiging voor ons inheemse ecosysteem. De kans is immers dat deze spinnen hier dezelfde ecologische niche innemen (op dezelfde plaatsen gaan leven en hetzelfde voedsel eten) als een aantal van onze inheemse spinnensoorten en dat deze laatste door voedselconcurrentie of het opgegeten worden door Zwarte weduwen verdrongen worden of zelfs uitsterven.

Maatregelen

De **Belgische Arachnologische Vereniging ARABEL** bezorgde een rapport met een aantal concrete maatregelen aan het kabinet van Vlaams minister voor Leefmilieu Schauvliege. Een "eerstehulp-actie" die de spinnendeskundigen aanraden, is alvast het opslaan van antigif in ons land voor het geval er zich toch een ongeval zou voordoen. Ondertussen werden de voorstellen van ARABEL door specialisten van het INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek) bekeken en oordeelde ook dit instituut dat verschillende maatregelen zich opdringen.

Het kabinet Schauvliege negeert de waarschuwingen van de wetenschappers alvast niet en bekijkt welke stappen kortelings kunnen worden ondernomen.

Koen Van Keer
Secretaris ARABEL

Cursussen september/oktober 2009

Cursus: Insecten, kleine pracht, groot vernuft Provincie Limburg

Vormingsplus Limburg en Natuurpunt Educatie i.s.m. Limburgse Milieukoepel

Theorie: 10/9 van 14u tot 17u

Plaats: VBC De Watersnip, Grauwe Steenstraat 7/2, Koersel (Beringen)

Praktijk: 17/9 van 14u tot 17u

Prijs: 18€/standaardtarief en 12€/voor mensen met klein budget

Inschrijven: Vormingplus Limburg, 011/56 01 00, info@vormingpluslimburg.be

Lesgever: Nobby Thys

Cursus: Sprinkhanen en Co
Provincie Antwerpen
Natuurpunt Grote Nete en Natuurpunt Educatie

Theorie: 11/9 en 18/9 van 20u tot 23u
Plaats: Natuurpuntlokaal, Leopoldlei 81, Hallaar (Heist-op-den-Berg)
Praktijk: 20/9 en 27/9 van 14u00 tot 17u00
Prijs: 15€/leden en 20€/niet-leden
Inschrijven: Chris Segaert, 015/22 01 06, ww@heist-op-den-berg.be
Lesgever: Nobby Thys

Cursus: Spinnen
Provincie Vlaams-Brabant
Natuurpunt Velpe-Mene kern Tienen en Natuurpunt Educatie

Theorie: 15/9 en 22/9 van 19u30 tot 22u30
Plaats: Parochiecentrum PC'ke, Oude Vestenstraat, Tienen
Praktijk: 19/9 van 14u tot 17u
Prijs: 15€/leden en 18€/niet-leden
Inschrijven: Ann Cornelis, 0476/60 69 03, natuur.tienen@hotmail.com
Lesgever: Nobby Thys

Cursus: Spinnen
Provincie Limburg
Vormingplus Limburg, Natuurpunt Educatie en Natuurpunt Diepenbeek

Theorie: 2/10 en 9/10 van 19u30 tot 22u30
Plaats: zolder, Natuur.huis, Domein Kiewit, Kiewitdreef 5, Hasselt
Praktijk: 10/10 en 17/10 van 14u00 tot 17u00
Prijs: 36€/standaardtarief en 24€/voor mensen met klein budget
Inschrijven: Vormingplus Limburg, 011/56 01 00, info@vormingpluslimburg.be code "1700/0912/642"
Lesgever: Nobby Thys

Activiteitenkalender

9 september 2009

Olen

3de maal bemonsteren Snekensvijver, kwelzone + uitstroom

Afspraak: Pastorie St. Jozef Olen, Lichtaartseweg 200 om 14u.
Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven
Info: Erik Stoffelen 011/ 21.56.50 of ericstoffelen@skynet.be

9 september 2009

Olen

Determinatie waterdierpjes

Afspraak: Pastorie St. Jozef Olen, Lichtaartseweg 200 om 19u.
Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven
Info: Erik Stoffelen 011/ 21.56.50 of ericstoffelen@skynet.be

10 september 2009

Oudenaarde

Nachtexcursie met spinnenzoektocht, Bryan Goethals

Afspraak: Bij Rik t' Hooft, Bergstraat 37 te Oudenaarde om 20u.
Organisatie: NP Lampyris, invertebratenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus*
Info: Anne Fobert 055/ 21.01.37, lampyris@telenet.be

10 september 2009

Zutendaal

Zweefvliegen

Afspraak: Bijen- en insectencentrum 'De Lieteberg', Zuurbroekstraat 16, Zutendaal van 19u tot 22u.
Organisatie: NP Educatie
Info + inschrijven: Nobby Thys 014/ 47.29.55 of nobby.thys@natuurpunt.be

11 september 2009

Turnhout

Nachtvlinders, Wim Veraghtert

Afspraak: Secretariaat Natuurpunt Educatie, Graatakker 11 Turnhout van 19u tot 22u.
Organisatie: NP Educatie
Info + inschrijven: Nobby Thys 014/ 47.29.55, nobby.thys@natuurpunt.be

24 september 2009

Ronse

Evaluatie en planningsvergadering

Afspraak: De Woeste Hoogte, Hotondstraat 2 te Ronse om 19u30
Organisatie: NP Lampyris, invertebratenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus*
Info: Anne Fobert 055/ 21.01.37, lampyris@telenet.be

27 september 2009

Schorisse

Spinnen en hooiwagens in 't Burreken, Bryan Goethals en Ronny De Clercq

Afspraak: 't Burreken, ter hoogte van de brametuin op de Ganzenberg te Schorisse om 14u.
Organisatie: NP Lampyris, invertebratenwerkgroep Vlaamse Ardennen *plus*
Info: Anne Fobert 055/ 21.01.37, lampyris@telenet.be

30 september 2009

Olen

3de maal bemonsteren Herselt poel, Kwarekken 686a

Afspraak: Hoek Zoerleberg – Broekstraat te Westerlo om 14u.
Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven
Info: Erik Stoffelen 011/ 21.56.50 of ericstoffelen@skynet.be

30 september 2009

Olen

Determinatie waterdiertjes

Afspraak: Pastorie St. Jozef Olen, Lichtaartseweg 200 om 19u.
Organisatie: NP Dubbelloof, werkgroep waterleven
Info: Erik Stoffelen 011/ 21.56.50 of ericstoffelen@skynet.be

Varia

De lijst met namen waar je rechtstreeks waarnemingsgegevens naar toe kunt sturen is te vinden op: <http://www.lampyris.be/waarnemingen.htm>

Voor alle andere taxonomische groepen: één adres: www.waarnemingen.be

Dank voor het lezen.